

KARTA EWIDENCYJNA ZABYTKU NIERUCHOMEGO NIEWPISANEGO DO REJESTRU ZABYTKÓW

1. Nazwa

HISTORYCZNY UKŁAD RURALISTYCZNY WSI ZAGÓRZE ŚLĄSKIE
WRAZ Z TERENEM, NA KTÓRYM ZNAJDUJE SIĘ ZNACZNA ILOŚĆ
ZABYTKÓW ARCHEOLOGICZNYCH

2. Czas powstania

XIV w.

3. Miejscowość

ZAGÓRZE ŚLĄSKIE

9. Materiały graficzne

4. Adres (ulica, nr posesji)

5. Przynależność administracyjna

województwo: **DOLNOŚLĄSKIE**

powiat: **WAŁBRZYSKI**

gmina: **WALIM**

6. Współrzędne geograficzne

50° 45' 15.237" N 16° 24' 17.729" E

7. Użytkowanie obecne

MIESZKALNE

LETNISKOWE

8. Stan zachowania

3

10. Istniejące zagrożenia, najpilniejsze postulaty konserwatorskie

NAZWY: Kiensberg, Kinsberg, Kiensperg, Kinaw, Kynau, Kynsburg, Königsberg, Kynau, Choina, Kynau, Chojna, Kynau, Kynau, Chojna, Chojnów, Choina

HISTORIA: Historia wsi Zagórze Śląskie jest nierozdzielnie połączona z dziejami okolicznego zamku Grodno. Warownia została wybudowana najprawdopodobniej przez księcia Bolka I w celu zabezpieczenia granicy z Czechami. Wieś wzmiankowana była po raz pierwszy w 1372 r. i wraz z okolicznymi wsiami należała do właściciela zamku. W XV w. osada kilkukrotnie przechodziła z rąk do rąk rodzin rycerskich – m.in. Reibnitz, von Mühlheim i Hermann von Czetritz i von Logau. W czasie wojen husyckich osada oraz zamek zostały częściowo zniszczone. Od 1774 r. warownia opustoszała co wpłynęło negatywnie na status wieś. W 1825 r. wymienia się tutaj 61 domów, folwark, szkołę ewangelicką, browar, gorzelnię, bielnik, 3 młyny wodne, olejarnia, tartak, młyn do mielenia kory dębowej, folusz, sezonowa cegielnię, 5 warsztatów bawlnianych oraz 53 warsztaty lniane. W XIX w. w wyniku prac remontowych prowadzonych przez nowego właściciela zamku, Zagórze zaczęło przekształcać się w miejscowość o charakterze letniskowym. Dodatkowym impulsem do rozwoju było doprowadzenie kolei oraz utworzenie Jeziora Bystrzyckiego. W okresie międzywojennym wieś funkcjonowała głównie jako miejscowość turystyczna i letniskowa – działało tu 5 hoteli i pensjonatów oraz schronisko młodzieżowe. W 1939 roku miejscowość zamieszkiwało 645 mieszkańców. Po II wojnie światowej kontynuowano prace konserwatorskie, a co za tym idzie starano się utrzymać status Zagórza jako miejscowości turystycznej i letniskowej.

Wieś o nieregularnych kształcie, z cechami łańcuchówki oraz licznymi odnogami od głównej drogi. W ostatnich latach widoczne jest zainteresowanie wsią, co objawia się budową wielu nowych budynków mieszkalno-jednorodzinnych.

Stanowiska archeologiczne: AZP 4-87/22 (zamek; XIV-XV oraz skarb; XVII); AZP 15-87/22 (osada; XIV-XV); AZP 16-87/22 (osada, XIV-XV)

Istniejące zagrożenia, postulaty konserwatorskie, źródła i literatura –
załącznik do karty ewidencyjnej nr 1.

11. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)

12. Opracowanie karty ewidencyjnej (autor, data i podpis)

3 sierpnia 2023 r.

Adamina Modrzejewska

A. Modrzejewska

ZAŁĄCZNIK DO KARTY EWIDENCYJNEJ

Nr 1

1. Miejscowość	ZAGÓRZE ŚLĄSKIE	5. Nazwa zabytku (jak w karcie), adres	HISTORYCZNY UKŁAD RURALISTYCZNY WSI ZAGÓRZE ŚLĄSKIE WRAZ Z TERENEM, NA KTÓRYM ZNAJDUJE SIĘ ZNACZNA ILOŚĆ ZABYTEKÓW ARCHEOLOGICZNYCH	6. Zawartość załącznika ISTNIEJĄCE ZAGROŻENIA POSTULATY KONSERWATORSKIE ŹRÓDŁA I LITERATURA
2. Gmina	WALIM			
3. Powiat	WAŁBRZYSKI			
4. Województwo	DOLNOŚLĄSKIE			

ISTNIEJĄCE ZAGROŻENIA:

- zatrącenie historycznie ukształtowanego układu ruralistycznego wsi
- przebudowa i niezgodne z doktryną konserwatorską prace remontowe historycznej zabudowy mieszkalnej, gospodarczej i letniskowej
- zburzenie i zniekształcenie krajobrazu w okolicy zamku Grodno

POSTULATY KONSERWATORSKIE:

- rozbudowa wsi z poszanowaniem historycznego ukształtowanego układu ruralistycznego
- zachowanie dominanty jaką stanowi zamek Grodno
- budowa nowych obiektów z zastosowaniem materiałów występujących w budownictwie lokalnym oraz z zachowaniem cech charakterystycznych dla architektury Sudetów
- prace remontowe i modernizacyjne przy historycznej zabudowie mieszkalnej, gospodarczej i letniskowej należy prowadzić z zachowaniem i poszanowaniem oryginalnej substancji zabytkowej
- zachowanie i konserwacja małej architektury sakralnej
- zachowanie historycznie ukształtowanej zieleni w tym parku przy historycznym dworze
- prace przy obiektach zabytkowych należy prowadzić w uzgodnieniu ze służbami konserwatorskimi
- Prace ziemne w obrębie stanowisk archeologicznych wymagają prowadzenia badań archeologicznych

ŹRÓDŁA I LITERATURA

Dehio-Handbuch der Kunstdenkmäler in Polen Schlesien, Berlin 2005.
Knie J., *Alphabetisch-statistisch-topographische Uebersicht der Dörfer, Flecken, Städte und andern Orte der Königl. Preuß. Provinz Schlesien*, 1845.
Słownik geografii turystycznej Sudetów, T. 10: Góry Wałbrzyskie, Pogórze Wałbrzyskie, Wrocław 2005.
Weczerka H., *Handbuch der historischen Stätten*, Stuttgart 1977

Kartografia

Messtischblatt Bad Charlottenbrunn (in Niederschles.) 5264, ok. 1937 r.

Opracowanie załącznika:
(data i podpis)

3 sierpnia 2023 r.
Adamina Modrzejewska

A. Modrzejewska

